

СЕКЦІЯ 3

Економічний аналіз діяльності підприємств: стан та перспективи розвитку

УДК 657

Т. А. Гоголь, д-р екон. наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

В. О. Колоток, аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Національний університет "Чернігівська політехніка", м. Чернігів, Україна

АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ) ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Ключові слова: аналіз, витрати, виробництво, малий бізнес.

Аналіз ефективності діяльності та розвитку підприємств малого бізнесу залежить від оцінки фінансового результату діяльності. В умовах ринкової конкуренції малих підприємств з великими і середніми підприємствами важливо систематично оцінювати й аналізувати обсяги витрат на виробництво продукції (робіт, послуг), що на пряму впливає на прибутковість і рентабельність діяльності підприємств малого бізнесу. Тому аналіз структури й динаміки витрат підприємств малого бізнесу та їх порівняння із середніми і великими підприємствами дозволить виявляти можливі напрями зниження виробничих витрат та збільшення прибутковості.

Обсяги витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) зроблених підприємствами малого бізнесу в Україні з розподілом за елементами представлено в таблиці.

Таблиця

Обсяги витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) підприємств малого бізнесу в Україні за 2015-2019 роки

Елементи витрат	Витрати на виробництво продукції за елементами витрат, тис. грн					Темп приросту (2020 до 2016), %
	2015	2016	2017	2018	2019	
Матеріальні витрати та витрати на оплату послуг, використані у виробництві	328734107,8	380476648,8	501948806,8	603154915,2	665615838,7	102,48
Амортизація	23490064,3	43532290,7	38887842,4	46448110,1	54610837,2	132,48
Витрати на оплату праці	46986065,8	57591884,9	83077514,1	101039284,3	121440772,9	158,46
Відрахування на соціальні заходи	16267427,4	12604897,4	18267738,2	23580428,4	26963114,8	65,75
Інші витрати	8523363,1	11095259,2	11677840,6	13911631,4	27207211,9	219,21
Разом	424001028,4	505300981,0	653859742,1	788134369,4	895837775,5	111,28

Джерело: сформовано авторами на основі [1].

Як бачимо з таблиці збільшення матеріальних витрат відбулося через подорожчання матеріалів, сировини та послуг, які малі підприємства використовують у процесі виробництва продукції чи наданні послуг. Зниження матеріальних витрат підприємствами малого бізнесу можливе за умови використання дешевших аналогів матеріалів, сировини та послуг у процесі виробництва. При цьому вони мають відповідати тим самим якісним характеристикам, як і ті, що замінюються, адже використання менш якісних матеріалів чи послуг призведе до зниження якості виробленого товару, наданої послуги чи виконаної роботи кінцевому споживачу чи замовнику.

Збільшення амортизаційних витрат свідчить про те, що вартість виробничих основних засобів зростає або шляхом купівлі підприємствами малого бізнесу нових, або здійснення модернізації використовуваних об'єктів. Це є позитивна тенденція, яка свідчить про те, що малі підприємства мають вільні фінансові ресурси для купівлі чи поліпшення будівель, устаткування, транспортних та інших засобів.

Зростання витрат на оплату праці і відповідно відрахувань на соціальні заходи пов'язано як зі зростанням мінімальної заробітної плати, встановленої законодавством так і збільшенням кількості зайнятих працівників на підприємствах малого бізнесу. Причиною значних витрат на оплату праці на підприємствах малого бізнесу є те, що вони, імовірно, не використовують у процесі виробництва сучасних технологій, на відміну від великих підприємств.

Як відомо, впровадження нових технологій у виробництво призводить до скорочення найманих працівників та, відповідно, витрат на оплату праці. Водночас збільшується продуктивність праці (виробіток продукції, робіт та послуг на одного працівника). Тому, щоб з'ясувати чи дійсно впровадження новітніх технологій спричинить скорочення витрат на оплату на малих підприємствах, розрахуємо виробіток продукції, робіт та послуг на одного працівника для малих, середніх та великих підприємств.

Виробіток продукції, робіт та послуг V_p на одного працівника (за 2019 рік) для підприємств розрахуємо за наступною формулою

$$V_p = \frac{\Pi}{\Psi} \quad (1)$$

де V_p – виробіток на одного працівника,

Π – обсяг виробленої продукції (робіт, послуг),

Ψ – кількість працівників.

Для малих підприємств = $\frac{1309324888}{1746574} = 749,65$ тис. грн/ осіб.

Для великих підприємств = $\frac{2508075166,8}{3052616} = 819,98$ тис. грн/осіб.

Для середніх підприємств = $\frac{2489012120}{1608347} = 1547,56$ тис. грн/ осіб.

Показники виробітку на одного працівника для малих підприємств у порівнянні з середніми та великими підприємствами є найнижчим. Аналізуючи дані можна помітити, що середні підприємства наймаючи майже в два рази більше працівників, ніж малі, отримують практично такий же самий обсяг виробництва, як і великі. Причиною кращого виробітку є те, що великі підприємства, зазвичай, використовують більш новітні технології у процесі виробництва продукції, виконання робіт чи надання послуг, ніж середні та малі підприємства. Це дозволяє досягати більшу продуктивність, при такій же кількості працівників, як і малі підприємства. Виходячи з цього можемо зробити висновок, що збільшення працівників на підприємствах малого бізнесу без покращення технологічного аспекту призведе тільки до зростання витрат на оплату праці.

Тому одним із напрямів зниження витрат на оплату праці на підприємствах малого бізнесу є застосування новітніх технологій у процесі виробництва продукції (робіт, послуг), які дозволять замінити найманих працівників і, відповідно, знизивши витрати на оплату праці та соціальні відрахування. Водночас варто пам'ятати, що така оптимізація буде ефективною тільки в разі, якщо витрати на обслуговування технологій будуть меншими ніж витрати на оплату праці звільнених працівників.

Таким чином, встановлено, що витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) на підприємствах малого бізнесу зростають з року в рік за всіма елементами, що свідчить про знаний вплив зростання цін на сировину та матеріали, витрат на оплату праці й соціальні заходи на рентабельність і прибутковість діяльності малого бізнесу. У результаті проведеного аналізу запропоновано шляхи оптимізації кожного з виду витрат.

Список використаних джерел: 1. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.